

edukacji w Polsce Ludowej i Trzeciej Rzeczypospolitej. Wychodząc z założenia, iż w dążeniu do spełnienia wymogów Wspólnoty Europejskiej, cały dotychczasowy system edukacji nieszkolnej powinien ulec reorganizacji administracyjnej, strukturalnej i programowej, zaproponował nową koncepcję organizacyjną tejże edukacji.

Na sformułowane przez siebie pytania: Jak być starym i jak korzystać z ofert gerontologii edukacyjnej? odpowiada w swym artykule, nawiązując m.in. do *Pampaedii* Jana Amosa Komenskigo, Władysława Błońska. Jako jedną z możliwych ofert programowych adresowanych do osób starszych, Autorka przedstawia niektóre formy i treści zajęć prowadzonych w Uniwersytecie Trzeciego Wieku przy Uniwersytecie Śląskim w Katowicach.

Tematyka i treść artykułów zamieszczonych w omawianej publikacji, upoważnia do stwierdzenia, iż mamy do czynienia z cenną pracą zbiorową prezentującą interesujące,

a niekiedy wręcz oryginalne koncepcje społeczno-pedagogiczne. Mogą one inspirować zarówno pedagogów, jak i działaczy społecznych do prób ich urzeczywistniania. Autorzy artykułów dowodnie także wykazali, że dorobek historii wychowania nie może być obojętny dla szerokiego grona pedagogów-teoretyków i praktyków, jeżeli tylko pragną oni, jak twierdził np. profesor Stanisław Michalski, prowadzić w swej pracy rzeczowy „dialog” z przeszłością. Ze względu na szeroko prezentowane tu oczywiste walory poznawcze recenzowanej pracy, jak również dobrze dobrane przykłady inspirującej wartości badań historyczno-pedagogicznych warto, aby z książką tą zapoznali się zarówno historycy i teoretycy wychowania, jak również Ci wszyscy, którzy realizują działalność dydaktyczno-wychowawczą w różnorodnych instytucjach społeczno-wychowawczych oraz poszukują nowych rozwiązań organizacyjnych i programowych.

Krzysztof Jakubiak

Tadeusz Jalmużna, Z dziejów akademickiej Łodzi. Wyższa Szkoła Pedagogiczna 1946 - 1956, Wydawnictwo Uniwersytetu Łódzkiego, Łódź 1996, ss. 127

Niniejsza praca jest pierwszą w łódzkiej historiografii historii wychowania i oświaty publikacją ujmującą całościowo działalność Wyższej Szkoły Pedagogicznej w Łodzi w latach 1946 - 1956.

Autor posłużył się w niej metodą porównawczą.

Ze względu na trudności w dotarciu do źródeł archiwalnych oraz subiektywny charakter wspomnień byłych nauczycieli akademickich WSP, istnieją w pracy pewne niezgodności, zwłaszcza w części dotyczącej efektów dydaktycznych oraz danych personalnych, o czym autor uprzedza już we wstępie.

Jest to praca monograficzna o układzie problemowo-chronologicznym, składająca się ze wstępu i siedmiu rozdziałów.

We wstępie wyjaśnia autor cel i potrzebę powstania niniejszej publikacji, jej charakter oraz źródła z których korzystał.

W rozdziale pierwszym zatytułowanym: „Prekursorzy łódzkiego ośrodka akademickiego” autor pisze o otwarciu i działalności Wyższego Seminarium Duchownego w Łodzi w 1921 roku oraz o Instytucie Nauczycielskim kształcącym nauczycieli szkół powszechnych i średnich w latach 1921 - 1928.

Sporo miejsca poświęcono tu otwartej w Łodzi w 1924 roku Wyższej Szkole Nauk Społecznych i Ekonomicznych, powstałej jako filii warszawskiej Szkoły Nauk Politycznych, działającej do 1928 roku, czyli do momentu otwarcia filii warszawskiej Wolnej Wszechnicy Polskiej. Owa Wszechnica od 1933 roku posiadała status wyższej uczelni i była szkołą akademicką, kształcąca studentów aż do wybuchu drugiej wojny światowej.

Na zakończenie rozdziału autor opisuje powstanie oraz kolejne etapy działalności Uniwersytetu Łódzkiego.

Rozdział drugi zatytułowany jest: „Powstanie i rozwój Wyższej Szkoły Pedagogicznej w Łodzi”, a jego poszczególne podrozdziały poświęcone są: zadaniom i organizacji WSP, wydziałom i sekcjom powoływanym i likwidowanym przez Ministra Oświaty, oraz administracji WSP i obowiązkom poszczególnych pracowników.

Wydziały Wyższej Szkoły Pedagogicznej zostały szerzej omówione w rozdziałach: czwartym, piątym i szóstym.

Rozdział trzeci: „Działalność dydaktyczno-naukowa w Wyższej Szkole Pedagogicznej” obejmuje zagadnienia rekrutacji studentów, liczby i losów absolwentów, kadry naukowo-dydaktycznej, procesu kształcenia i działalności naukowej oraz studenckiego ruchu naukowego i związków młodzieżowych.

Dane o liczbie studentów, liczbie absolwentów oraz pochodzeniu młodzieży studiującej ukazują poszczególne tabele.

W rozdziale tym znajdujemy również informacje dotyczące liczby zatrudnionych pracowników w poszczególnych latach oraz nazwiska pracowników akademickich w latach od 1946/47 do 1953/54.

Na podstawie zebranych dokumentów i źródeł autor opisał tu również metody i formy pracy WSP oraz sposoby ich doskonalenia a także przedstawił przykłady badań naukowych i ośrodków badawczych Wyższej Szkoły Pedagogicznej.

Sporo miejsca zajmują w rozdziale tym organizacje młodzieżowe oraz koła naukowe.

Rozdział czwarty nosi tytuł: „Wydział Humanistyczny Wyższej Szkoły Pedagogicznej” i w całości jest poświęcony Katedrze Historii i Katedrze Filologii Polskiej oraz ich pracownikom naukowo-dydaktycznym.

Sporo miejsca poświęca autor w rozdziale tym studentom oraz pracy dydaktyczno-wychowawczej, która odbywała się w ścisłej współpracy z organizacjami partyjnymi i młodzieżowymi oraz kierownictwem uczelni.

Rozdział piąty nosi tytuł: „Wydział Matematyczno-Fizyczno-Chemiczny” i w pewnym sensie jest rekonstrukcją tworzenia Katedr Matematyki, Fizyki i Chemii i ich reorganizacji w poszczególnych latach akademickich oraz opisuje etapy powstawania zakładów i pracowników przy Katedrach.

Jak i w rozdziale poprzednim omawia tu autor proces dydaktyczno-wychowawczy oraz ilość i pochodzenie społeczne studentów w poszczególnych latach akademickich.

Rozdział szósty: „Wydział Geograficzno-Biologiczny Wyższej Szkoły Pedagogicznej”, poświęcony został Katedrze Biologii i Katedrze Geografii oraz ich pracownikom naukowo-dydaktycznym.

Omówiono tu również znaczenie prowadzonych wówczas badań naukowych a także realizację procesu pedagogicznego.

W rozdziale siódmym: „Studia zaoczne dla nauczycieli” autor zwraca uwagę na zaistniałą w okresie powojennym konieczność powstania studiów w systemie zaocznym, na które przyjęto do WSP pracujących nauczycieli dopiero w 1950 roku.

Zostały tu również omówione kierunki kształcenia zaocznego.

Autor przedstawia w niniejszym rozdziale plan studiów zaocznych oraz program sesji. Dostyc szczegółowo ukazana zostaje realizacja zajęć dydaktycznych, przydział zadań dla studentów oraz sposoby ich egzekwowania.

Autor nie zapomniął również o problemie zalet i niedociągnięć studiów w systemie zaocznym, które już i tak w ówczesnym okresie były niżej notowane niż studia stacjonarne.

Tuż po rozdziałach umieszczone zostały przypisy, następnie bardzo przejrzysta bibliografia podzielona na źródła archiwalne, źródła drukowane, opracowania oraz artykuły i rozprawy. Na końcu publikacji znajdują się aneksy wykorzystane w pracy.

Niniejsza publikacja pobudza czytelnika do refleksji nad potrzebą istnienia tego typu uczelni, jaką była Wyższa Szkoła Pedagogiczna w Łodzi.

Była to uczelnia, jak pisze autor, „na miarę tamtych lat” i oprócz wad miała również zalety, a najważniejszą z nich był wzrost liczby nauczycieli z wyższym wykształceniem, podniesienie kwalifikacji oraz awans społeczno-zawodowy absolwentów.

Autor pracy ma nadzieję, że działalność Wyższej Szkoły Pedagogicznej w Łodzi zapisała się pozytywnie na kartach historii wychowania w Polsce.

Małgorzata Schoener-Wojtowicz